

ئىسلام دىنىدىكى خەير ـ ئېھسان توغرىسىدا

قۇربانجان يۈسۈپ

بسم الله الرحمان الرحيم

ئىسلام دىنىمىز «قۇرئان كەرىم» ۋە ھەدىس شەرىفتە مۇسۇلمانلارنى دائىم ياخشى ئىشلارنى قىلىشقا، يامان ئىشلاردىن ئۆزلىرىنى چەتكە ئېلىشقا تەشەببۇس قىلىدۇ، بولۇپمۇ كەمبەغەل ـ مىسكىن، بىچارىلەرنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىشقا، ئۇلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈشكە، ئىقتىسادىي جەھەتتىن ياردەم بېرىشكە رىغبەتلەندۈرىدۇ. شۇڭا بىز كىشىلەرگە ياخشىلىق قىلماقچى بولغىنىمىزدا، بىز قىلماقچى بولغان ئىشنىڭ ھەقىقىي ياخشى ئىش ئىكەنلىكىنى ھەم ئۆز جايىدا بولىدىغانلىقىنى بىلۈۋېلىشىمىز كېرەك. شۇنداق قىلغاندا، بىزنىڭ قىلغان ئىشلىرىمىز خەير ـ ئېھسان دائىرىسىگە كىرىپ، ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدا مەقبۇل ئىش بولىدۇ. ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دېگەن:

ياخشى ئىشقا ۋە تەقۋادارلىققا ياردەملىشىڭلار، گۇناھقا ۋە زۇلۇمغا ياردەملەشمەڭلار.

ـــسۈرە« مائىدە»(5 ـ سۈرە)، 2 ـ ئايەت

بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىدىن شۇنى چۈشىنىۋالىمىزكى، بىز كىشىلەرگە ياردەملەشمەكچى بولغاندا، ياردەم بەرمەكچى بولغان ئىشىمىزنىڭ ھەقىقەتەن ياخشى ئىش ياكى يامان ئىش ئىكەنلىكىنى ئوچۇق بىلۈۋېلىشىمىز كېرەك. ياردەم بېرىشكە لايىق كىشىلەرگە ياردەم بېرىشىمىز، ھەمكارلىشىشقا تېگىشلىك ئىشلاردا ھەمكارلىشىشىمىز، باشقىلارغا ياخشىلىق قىلدىم ياكى ھەمكارلاشتىم دەپ ياردەم ئېلىشقا سالاھىيىتى يوق كىشىلەرگە ياماق ئىشلار ئۈستىدە ھەمكارلىشىپ قويۇپ، ئۆزىمىزگە زۇلۇم قىلىپ قويۇشتىن ساقلىنىشىمىز كېرەك. ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دېگەن:

ئاللاھقا ئىبادەت قىلىڭلار، ئۇنىڭغا ھېچ نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەڭلار، ئاتا ـ ئاناڭلارغا، خىش ـ ئەقرىبالىرىڭلارغا، يېتىملەرگە، مىسكىنلەرگە، يېقىن قوشنىغا، يىراق قوشنىغا، يانداشكى ھەمراھقا(يەنى سەپەرداشقا، ساۋاقداشقا) مۇساپىرغا، قول ئاستىڭلاردىكى قۇل ـ چۆرىلەرگە ياخشىلىق قىلىڭلار، شۇبھىسىزكى، ئاللاھ مۇتەكەببۇر ماختانچاقنى ياقتۇرمايدۇ.

ـــسۈرە«نىسا»(4 ـ سۈرە)، 36 ـ ئايەت

يۇقىرىقى ئايەتتە ئاللاھ تائالا ياخشىلىق قىلىشقا تېگىشلىك بولغان كىشىلەرنى

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

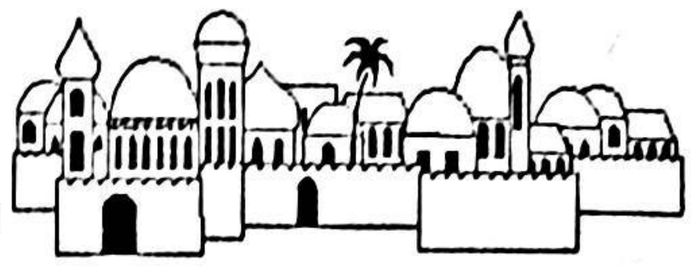

بايان قىلىپ ئۆتكەن. لېكىن بۇنىڭدىكى بىردىنبىر شەرت ئالدى بىلەن بىزنىڭ پەرۋەردىگارىمىز ئاللاھ تائالانى بارلىق سۈپەتلىرى بىلەن تولۇق ئېتىراپ قىلىش ھەمدە ئۆز لايىقىدا ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىش، ئۇ بۇيرۇغان ئىشلارنى ئورۇندىش، ياندۇرغان ئىشلاردىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىشتىن ئىبارەت. شۇنداق قىلغاندا، بىزنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى ئىشلىرىمىز بۇ دۇنيادىمۇ، ئاخىرەتتىمۇ بىزگە بەخت ـ سائادەت ئېلىپ كېلىدۇ. بۇ شەرتنى تولۇق ھازىرلىماي تۇرۇپ، بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى ئىشلىرىمىز پەقەت مۇشۇ دۇنيادىلا مەلۇم دەرىجىدە ئەسقاتىدۇ، ئاخىرەتتە ئەسقاتمايدۇ. شۇڭا بىزنىڭ قىلغان ياخشى ئىشلىرىمىزنىڭ بۇ دۇنيا، ئاخىرەتتە نەتىجىلەرگە ئېرىشىشى ئۈچۈن چوقۇم ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىمانىمىز ساپ بولۇشى ھەم ئەمەلىي ئىبادەتلىرىمىز ئارقىلىق دىلىمىزدىكى ئىمانىنى ئىپادىلىشىمىز كېرەك. مۇشۇنداق قىلغاندا، قىلغان ياخشى ئىشلىرىمىزنىڭ مېۋىسىنى بۇ دۇنيا، ئاخىرەتتە تەڭ كۆرەلەيمىز ھەم ئۆزىمىزدە ئادەم بالىسىدا بولۇشقا تېگىشلىك ئىنسانلىق غۇرۇرىمىزنى تۇرغۇزالايمىز. ئاللاھ تائالا «قۇرئان كەرىم»دە مۇنداق دېگەن:

جىمى ھەمدۇسانا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھغا خاستۇر. ئاللاھ ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىباندۇر. قىيامەت كۈنىنىڭ ئىگىسىدۇر. (رەببىمىز) سائىلا ئىبادەت قىلىمىز ۋە سەندىنلا ياردەم تىلەيمىز.

——سۈرە«فاتىھە»(1 ـ سۈرە)، 2—5 ـ ئايەتلەر

بۇ ئايەتلەرنىڭ مەزمۇنىغا ئاساسەن، بىزنىڭ ئاللاھ تائالاغا بولغان ئىمانىمىز كامىل بولسىلا، ئۇنىڭ ناھايىتى رەھىملىك ۋە شەپقەتلىك ئىكەنلىكىنى ھەم ئاخىرەت كۈنىنىڭ ئىگىسى ئىكەنلىكىنى تولۇق چۈشىنىپ، ھەم شۇنداق ئىكەنلىكىگە ئىشىنىپ، پەقەت ئۇنىڭغىلا ئىبادەت قىلىپ، ھەرقانداق قىيىن ئەھۋاللاردا ئۇنىڭدىنلا ياردەم تەلەپ قىلىپ، ئۆز غۇرۇرىمىزنى ساقلاپ قالالايمىز ھەم ئىنسانلىق غۇرۇرىمىزغا تېگىدىغان بەزى ئىشلاردىن خالىي بولالايمىز. ھەقىقىي ئىمانى بار كىشىنىڭ ئېڭىدا ئاللاھ تائالا ياراتقان بىر مەخلۇقنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ياخشىلىقنىڭ قانچىلىك ئىكەنلىكى ناھايىتى ئوچۇق بولىدۇ. شۇڭا ئۇ كىشى باشقا كىشىلەردىن ياردەم تەمە قىلمايدۇ، پەقەت ئاللاھ تائالاغىلا ئىلتىجا قىلىپ ياردەم سوراش بىلەن بىرگە، ئۆزىنىڭمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى كېرەكلىكىنى زۆرۈر دەپ قارايدۇ. مەن بۇ يەردە ئاللاھ تائالا ئالدىنقى ئايەتتە بايان قىلغان ياخشىلىق قىلىش زۆرۈر بولغان سەككىز خىلدىكى كىشىلەرنى قىسقىچە بايان قىلىپ ئۆتىمەن.

1. ئاتا ـ ئانىغا ياخشىلىق قىلىش:

ئاتا ـ ئانا بولسا، بالىسىغا ئەڭ يېقىن كىشىلەر بولۇپ، ياخشىلىق قىلىشقا ئەڭ لايىق ھەم ئەرزىيدىغان كىشىلەردۇر. چۈنكى ئۇلار ئىككىسى بالىسى تۇغۇلۇپ، ئۆسۈپ يېتىلىپ، قۇرامىغا يېتىپ، يارىملىق ئادەم بولۇپ چىقىشقا سەۋەبچى

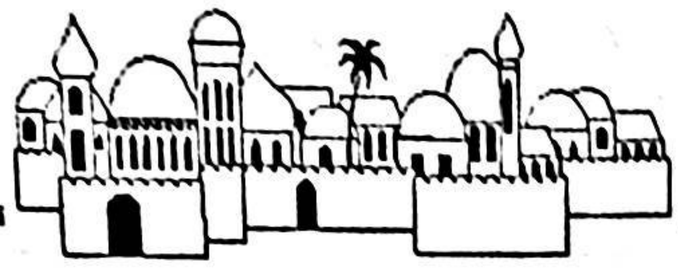

بولىدۇ. ھەم ئۇلار ئىككىسى بۇ جەرياندا نۇرغۇنلىغان قىيىنچىلىقلارنى، جاپا - مۇشەققەتلەرنى تارتىدۇ، كۆپلەپ بەدەل تۆلەيدۇ. شۇڭا ئۇلارغا پۈتۈن ۋۇجۇدىمىز بىلەن ياخشىلىق قىلىشىمىز، دىنىمىزغا خىلاپ بولمىغان توغرا ئىشلاردا بويسۇنۇشىمىز، ئۇلارنى ھۆرمەتلىشىمىز، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى خۇش قىلىدىغان ئىشلارنى، سۆزلەرنى كۆپلەپ قىلىپ بېرىشىمىز كېرەك.

2. خش - ئەقرىبالارغا (ئۇرۇق - تۇغقانلارغا) ياخشىلىق قىلىش:

ئۇرۇق - تۇغقانلار بىزنىڭ ئاتا - ئانىمىزدىن كېيىنلا بىزگە ئەڭ يېقىن كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار بىزنىڭ نام - شۆھرىتىمىزگە بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ ھەم مەلۇم دەرىجىدە تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇڭا تۇغقانلار ئارا ھەر جەھەتتىن ھەمكارلىشىش، يار - يۆلەك بولۇش، بېرىش - كېلىش قىلىش، يوقلىشىپ تۇرۇش كېرەك.

3. يېتىملەرگە ياخشىلىق قىلىش:

يېتىم - يېسىرلار بولسا، ياش قۇرامىغا يېتىشتىن بۇرۇن ئاتا - ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالغان بالىلار بولۇپ، ئۇلار بۇنداق ۋاقىتتا سىستېمىلىق بىر تەربىيىلىگۈچىگە ئېھتىياجلىق بولىدۇ. شۇڭا شارائىتى بار كىشىلەر بۇ بالىلار ئۆزىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالىغۇدەك دەرىجىگە بېرىۋالغۇچە ئۇلارغا ياردەمدە بولۇشى، ئۇلارنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ قويۇشى، جەمئىيەتكە ياراملىق ئادەم بولۇپ تەربىيىلىنىپ چىقىشىغا يار - يۆلەك بولۇشى كېرەك. ئەگەر بۇ بالىلار تاشلىنىپ كەتسە، جەمئىيەت تەرتىپىنى بۇزىدىغان يامان ئەخلاقلىق كىشىلەر قاتارىغا كىرىپ قىلىشى مۇمكىن.

4. مىسكىنلەرگە ياخشىلىق قىلىش:

مىسكىنلەر بولسا، تۇرمۇش قىيىنچىلىقىدىن ئۆزلىرىنىڭ كۈندىلىك ئېھتىياجىغا لازىملىق ماددىي ئەشيالارغا ئىگە بولالمايدىغان كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار ئىككى خىل بولىدۇ: بىرى قانچە تىرىشچانلىق كۆرسەتسىمۇ تۇرمۇشىدا يەنىلا مىسكىنلىك دەرىجىدە تۇرىدىغان كىشىلەر. بۇ خىلدىكى كىشىلەرگە مەلۇم دەرىجىدە ماددىي ئەشيالار بىلەن ياكى ئىقتىسادىي جەھەتتىن ياردەم بېرىش كېرەك. يەنە بىرى بولسا، ئۆزلىرىنىڭ ھۇرۇنلۇقىدىن ئىشلىمەي - تىرىشماي مىسكىنلىك ھالىغا چۈشۈپ قالغان كىشىلەر بولۇپ، بۇ خىلدىكى كىشىلەرگە ئەڭ ياخشىسى مەنىۋى جەھەتتىن يول كۆرسىتىپ، مىسكىنلىكتىن قۇتۇلۇشنىڭ چارە - تەدبىرلىرىنى ئۆگىتىپ قويۇش كېرەك.

5. قوشنىلارغا ياخشىلىق قىلىش:

قوشنىلار ئارا ياخشى ئۆتۈش كېرەك. ئۇلار مەيلى تۇغقانلاردىن بولسۇن ياكى ياتلاردىن بولسۇن، ئۆز مىللىتىدىن بولسۇن ياكى يات مىللەتتىن بولسۇن، ئۇلار بىلەن ئۆزئارا چىقىشىپ، ئۆزئارا ئارىلىشىپ، تاسادىپىي ئىشلاردا ھەمدەمدە بولۇشۇپ ئۆتۈش كېرەك. مۇشۇنداق قىلغاندا، ئادەم ئۆزىگە خاتىرجەم، تىنچ، ئىناق تۇرمۇش مۇھىتى يارىتالايدۇ.

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

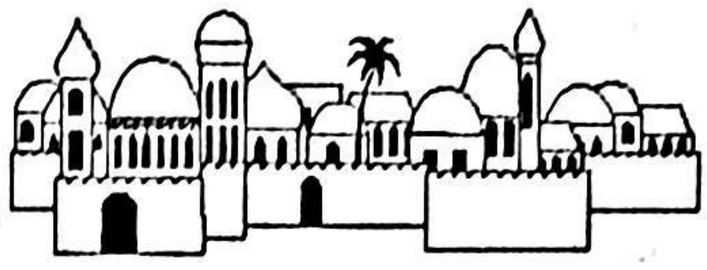

6. هەمراھ (ساۋاقداش، سەپەرداش)قا ياخشىلىق قىلىش:

ئۇلار سەپەر قىلىش ياكى ئوقۇش جەريانىدا ئوخشاش بولمىغان قىينچىلىقلارغا دۇچار بولۇپ تۇرىدۇ. ئەل-يۇرتىدىن ئايرىلغان، ئۇرۇق-تۇغقانلار يىراقتا قالغان ئەھۋال ئىچىدە ئۆزئارا ھەمكارلىشىشقا موھتاج.

7. مۇساپىرلار(سەرگەردانلار)غا ياخشىلىق قىلىش:

ئۇلار يول ئۈستىدە ئۆز مال-دۇنياسىدىن ۋە يۇرتىدىن ئايرىلىپ قالغان يولۇچىلار بولۇپ، بۇنداق كىشىلەر ئۆز مال-دۇنياسىنى قولىغا ئېلىۋالغۇچە ياكى يۇرتىغا بېرىۋالغۇچە ئۇلارغا ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە يارەمدە بولۇش كېرەك.

8. قۇل-چۆرىلەرگە(قول ئاستىدىكى خادىملارغا) ياخشىلىق قىلىش:

ھەرقانداق بىر كىشى ئۆز قول ئاستىدىكى خىزمەتچى خادىملارغا ھەر جەھەتتىن ئادىللىق بىلەن مۇئامىلىدە بولۇشى، ھەرگىز قاتتىق قوللۇق قىلماسلىقى كېرەك. چۈنكى ئۇلارمۇ بىزگە ئوخشاش ئىنسان بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارنى قولۇمدىن كەلدى دەپ خالىغانچە خارلاشقا بولمايدۇ.

دېمەك، بىز ياخشىلىق قىلىشتا، ئاتا-ئانىدىن باشلاپ بۇ دۇنيادىكى بارلىق كىشىلەرگە ۋە باشقا جانلىق نەرسىلەرگە قۇدرىتىمىزنىڭ يېتىشىچە يارەمدە بولۇشىمىز كېرەك. ياخشىلىق قىلىشنىڭ چېكى يوق بولۇپ، ئادەتتە كىشىنى خۇش قىلىدىغان بىر ئېغىز سۆزنى قىلساقمۇ ياخشىلىق ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزگە مۇنداق دەپ كۆرسەتكەن: "ياخشى سۆزمۇ سەدىقە بولىدۇ"؛ "سەن ياخشى ئىشلار قاتارىدا بولغان ھەرقانداق بىر ئىشنى كىچىك سانىما، گەرچە سەن قېرىندىشىڭغا تەبەسسۇم چىرايىڭنى كۆرسىتىشىڭمۇ كۇپايە"؛ "كىمكى بىر كىشنى ياخشى بىر ئىشقا باشلاپ قويسا، ئۇ كىشىگە ئاشۇ ياخشى ئىشنى قىلغان كىشىگە ئوخشاش ئەجر-ساۋاب بېرىلىدۇ".

دېمەك، بۇ ھەدىسلەردىن بىز ياخشىلىقنىڭ تۈرىنىڭ كۆپلۈكىنى، چېكىنىڭ يوقلۇقىنى، بۇ ياخشىلىقنىڭ ئىنسانلار قەلبىدىكى ساپ ئەقىدە، ساپ نىيەت ۋە سەمىمىيەتلىكتىن چىقىدىغانلىقىنى ھەتتا قولىمىزدىن ياخشىلىق كەلمىسە، باشقىلارغا يامانلىق يەتكۈزمىسەكمۇ، دەل شۇنىڭ ياخشى ئىش بولىدىغانلىقىنى چۈشىنىۋالالايمىز. بىز بۇ دۇنيادا تۇرى چەكسىز بولغان ياخشى ئىشلارنى قىلغىنىمىزدا، بۇ ئىشلارنىڭ ھوسۇلىنى، مېۋىسىنى ۋە نەتىجىسىنى كۆرۈشىمىز ئۈچۈن، تۆۋەندىكى ئىشلارغا دىققەت قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ:

ئاللاھ تائالانىڭ بۇ تەبىئەت دۇنياسىغا بېكىتىۋەتكەن قانۇنىيىتى بويىچە ئېيتقاندا، ھەربىر شەيئىنىڭ، جۈملىدىن ھەربىر ئىنساننىڭ شانلىق ۋە خارابلىق دەۋرلەرنى بېشىدىن ئۆتكۈزۈشى مۇقەررەر. شۇڭا بىز ھەرقانداق بىر كىشىگە

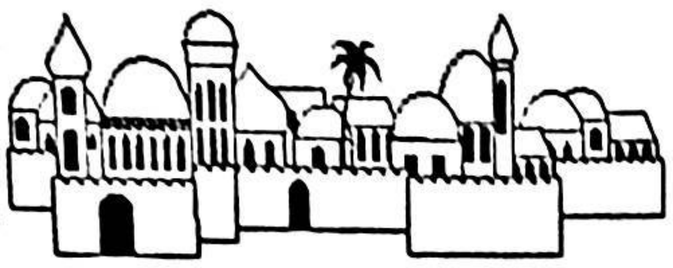

ياخشىلىق قىلساق ئارقىدىن مىننەت قىلىپ، ئۇ كىشىنىڭ ئابرۇيىغا، غۇرۇرىغا تېگىدىغان سۆزلەرنى قىلىپ قويۇشتىن، بولۇپمۇ "مەن پالانى كىشىگە ئۆز ۋاقتىدا مۇنداق ـ مۇنداق ئىشلارنى قىلىپ بەرگەن، بۈگۈنكى كۈندە ھال كىرىپ بىزنى تونۇمايدىغان بولۇپ قالدى"،دېگەندەك گەپلەرنى قىلىپ، قارشى تەرەپكە زەربە بېرىدىغان ئەھۋاللاردىن ساقلىنىشىمىز كېرەك. بىزمۇ ئاشۇنداق قاتتىق كۈنلەرنى كۆرگەن ۋاقىتلاردا باشقىلار تەرەپتىن ياردەم قىلىنغانلىقىمىزنى، خۇددى ئاشۇ كىشىلەرگە ئوخشاش قىينىچىلىقلارنى باشتىن ئۆتكۈزگەنلىكىمىزنى ھەرگىزمۇ ئېسىمىزدىن چىقىرىپ قويماسلىقىمىز، ئىنسانلارنىڭ بۇ دۇنيادا دائىم بىر ـ بىرىگە ئېھتىياجلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشىنىمىز، شۇڭا ئاقلانىلىك بىلەن مۇئامىلە قىلىپ، ئۆزىمىزنىڭ ۋە باشقىلارنىڭ غۇرۇرىغا تېگىدىغان، ئۇلارنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى چۈشۈرىدىغان ھەرقانداق گەپ ـ سۆز، ئىش ـ ھەرىكەتلەردىن خالىي بولۇشىمىز كېرەك. بىزگە ئاللاھ تائالا بۇ ھەقتە كۆپ يوليورۇقلارنى بەرگەن:

پۈل ـ مېلىنى ئاللاھ يولىدا سەرپ قىلىدىغان، ئارقىسىدىن ئۇنىڭغا مىننەت قىلمايدىغان ۋە(خەير ـ ساخاۋەتنىگە ئېرىشكەنلەرنى) رەنجىتمەيدىغان كىشىلەر پەرۋەردىگارىنىڭ دەرگاھىدا ساۋاب تاپىدۇ، ئۇلارغا(قىيامەت كۈنى) قورقۇنچ ۋە غەم قايغۇ بولمايدۇ. ياخشى سۆز ۋە كەچۈرۈش كېيىن ئەزىيەت يەتكۈزىدىغان سەدىقىدىن ئەۋزەلدۇر. ئاللاھ(بەندىلەرنىڭ سەدىقىسىدىن) بىھاجەتتۇر، ھەلىمدۇر(يەنى ئەمرىگە خىلاپلىق قىلغانلارنى جازالاشقا ئالدىراپ كەتمەيدۇ). ئى مۆمىنلەر! پۈل ـ مېلىنى كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن سەرپ قىلىدىغان، ئاللاھقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرمەيدىغان كىشى(نىڭ قىلغان ئەمەلىنى بىكار قىلىۋەتكىنىگە) ئوخشاش، بەرگەن سەدىقىلارنى مىننەت قىلىش ۋە ئەزىيەت يەتكۈزۈش بىلەن بىكار قىلىۋەتمەڭلار.

ـــــسۈرە«بەقەرە»(2 ـ سۈرە)، 262 ـــ 264 ـ ئايەتلەر

بىز بۇ ئايەتلەرنىڭ مەزمۇنىدىن ياخشى ئىش قىلىپ قويۇپ، كەينىدىن مىننەت قىلىشنىڭ ئېغىر ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ قىلغان ياخشى ئىشلىرىنى بىكار قىلىپ، ئەجر ـ ساۋابنى يوقىتىدىغانلىقىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋالالايمىز، شۇنداقلا بىز يەنە باشقىلارغا ياخشىلىق قىلىشنىڭ ئاللاھ تائالا بېكىتىپ بەرگەن ئۆلچەملىرىنى، پرىنسىپلىرىنى ئىنچىكىلەپ تەپەككۇر قىلىدىغان بولساق، ئىسلام دىنىمىزنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغ دىن ئىكەنلىكىنى، ئىنسانپەرۋەرلىك ئىشلىرىغا نەقەدەر ئەھمىيەت بېرىدىغانلىقىنى، ئەگەر ئىنسانلار مۇشۇ تۈزۈم، مۇشۇ پرىنسىپلار بويىچە ماڭىدىغانلا بولسا، جەمئىيىتىمىزنىڭ ئىناق، دوستلۇق ـ ھەمكارلىق مۇھىتى ئېچىدىكى نەمۇنە جەمئىيەتكە ئايلىنىدىغانلىقىنى چۈشىنىۋالالايمىز.